

2/146 VE 6/20 AYETLERİNİN TEBŞİRAT BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of 2/146 and 6/20 Verses in the Context of Evangeling

Ömer CİDE*

ÖZ

Hız. Peygamber'in Tevrat ve İncil'de müjdelendiği bizzat Kur'an tarafından belirtilmiştir. Müslüman araştırmacılar da bu metinlerdeki bazı ifadeleri bu bağlamda değerlendirmişlerdi. Siyer ve hadis kaynaklarında nüzul sürecinde Yahudi ve Hıristiyanların Hız. Peygamberi bir takım fiziki özelliklerden tanıdığına dair rivayetler vardır. Ehl-i kitaba yazılan bir takım reddiyeler döneminde bazı ayetlerin bu bağlamda değerlendirildiği tespit edilmiştir. En'am 6/20 ve Bakara 2/146. ayetleri tebşirat konusunda en sık müracaat edilen ayetler olmuştur. Gerek ayetlerin içinde yer aldığı pasaj, gerekse tarihsel ortam dikkate alınarak yaptığımız araştırma sonucu ayetlerin bu şekilde değerlendirilmesine ihtiyatla yaklaşılmaları gerektiği tespit edilmiştir. Zira ilk ayet Kur'an'ın vahiy mahsulü olması, diğer ayet ise kible değişikliği hakkındadır.

Anahtar Kelimeler: Ehl-i kitap, Tebşirat, Fiziksel Özellikler

ABSTRACT

The Prophet Mohammad (peace and blessings be upon him) is stated in the Torah and the Bible. Muslim researchers have evaluated these expressions in these texts in this context. There are informations that the Prophet was recognized by the Jews and Christians through some of his physical characteristics. It has been found that some verses were evaluated in this context during a period of rejections written by the Ahl-i Kitab. Verses of En'am 6/20 and Bakara 2/146 were the most frequently asked verses about herald. It has been determined that the passages in which the verses are placed must be approached cautiously in order to evaluate the ending verses of the research we have made in consideration of the historical environment. Because the first verse is about revelation of the Qur'an and the other verse is about the change of Qible.

Keywords: Ahl-i Kitab, Evangeling, Physical characteristics

Giriş

Peygamberlik, insanlığın başlangıcıyla var olan bir olgudur. İlk insan aynı zaman da peygamberdi. Hız. Adem'den Hız. Muhammed'e kadar birçok peygamber gelmiştir. Bunların çok az bir kısmının ismi Kur'an'da geçmektedir. Kur'an'da adı geçen peygamberlerden ikisinin müntesipleri, Müslümanlar ile olan ilişkileri açısından önem arz etmektedir. Bu peygamberler Hız. Musa ve Hız. İsa (AS) dır. Hız.

* Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, omercide@kilis.edu.tr

Musa'nın getirmiş olduğu din Yahudilik, Hz. İsa'nın getirmiş olduğu din ise Hıristiyanlık olarak adlandırılmıştır. Kur'an, bu iki dine inanları, Ehl-i kitap olarak adlandırmaktadır (El-Müddessir 74/31). Hz. Peygamber'in risaletinin Mekke döneminde iki dinin müntesipleri arasındaki iletişim sınırlı olmuştur. Yine de Kur'an'da Ehl-i kitap'tan bahsedilmiştir (el-En'am 6/20). Kaynaklarımızın aktardığına göre müşrikler, Hz. Peygamberle mücadele etmek için Yahudi din adamlarından yardım istemişlerdir (Mukatil. c.1, 340, İbn Hişam, c.1, 400). Bununla birlikte Yahudilerin doğrudan muhatap alındığı zaman dilimi Medine dönemidir. Hz. Muhammed'in, Mekke döneminde bazı Hıristiyanlar ile görüştüğü kaynaklarda geçmektedir. Habeşistan'dan gelen Hıristiyan bir grup (İbn İshak, 284) ile Varaka b. Nevfel (İbn Hişam c.1, 315) buna örnek olarak verilebilir. Hıristiyanlar ile teolojik tartışmanın meydana gelmesi Necrân heyetinin Medine'ye gelmesiyle olmuştur. Söz konusu tartışmada kimin haklı olduğunun ortaya çıkması için Necran heyeti mübâheleye davet edilmiştir.* (Fayda, DİA, c.31, 425, Aldemir,2011, 147) Ancak onlar bundan kaçınmış ve Hz. Peygambere cizye vermeyi kabul etmişlerdir (İbn Sa'd, c.1, 307).

Risaletin Medine döneminin ilk yıllarında Yahudilerle iletişim çok daha yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Çünkü burada üç büyük Yahudi kabilesi bulunmaktaydı; bunlar, Ben-i Kureyza, Ben-i Nadir ve Ben-i Kaynuka'dır İbn Hişam, c.1, 187-188). İlahî menşeli olan bu iki dinin müntesipleri arasında meşruiyet tartışmalarının olması kaçınılmazdı. Yahudiler daha önce dolaylı olarak hakkında bilgi aldıkları Peygamberle doğrudan muhatap oldular. Dolayısıyla söz konusu dinler arasında teolojik tartışmaların olması kaçınılmaz olmuştur. Tartışmaların en fazla yoğunlaştığı mesele ise son peygamberin kim olduğudur. İlk dönemden itibaren başlayan bu tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Konuyu öncelikle kutsal kitaplarda ele almayı uygun gördük.

Kutsal Kitaplarda Tebşirat

Gerek günümüzde gerekse tarihte Ehl-i kitabın kutsal metinlerine bakarak Hz. Peygamber'in risaletinin müjdelendiği yönünde bir çabanın bazı Müslümanlara hâkim olduğu görülmektedir. Nitekim Tevrat ve İncil'deki bazı ifadelerin bu çabanın ortaya çıkmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakların belirttiğine göre Yahudiler, kendilerinde çıkacak bir peygamber beklentisi içendeydiler (İbn Hişam, c.2, 88). Onlara göre gelecek olan nebi İsrailoğullarından olacaktı. Ancak durum onların beklentilerinin tersine oldu. Yahudilerin ekseriyeti de bu sebepten Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmemişlerdir. Ayrıca Müslümanlar ile Yahudiler arasında, beklenen peygamberin

*Mübâhele, ihtilaf eden iki tarafın bir araya gelip Allah'ın lanetini haksız taraf üzerine dilemesi şeklinde tarif edildiği gibi taraflardan her birinin haksız olana Allah'ın lanetini ilenmesi şeklinde de tarif edilmiştir. s.139. "Artık sana bu ilim geldikten sonra, kim seninle İsa hakkında tartışmaya girerse de ki: "Haydi gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, hanımlarımızı ve hanımlarınızı ve bizzat kendimizi ve kendinizi çağırıp, sonra da gönülden Allah'a yalvaralım da bu konuda kim yalancı ise Allah'ın lanetinin onların üzerine inmesini dileyelim.)" el-Al-i İmran 3/61

kim olduğu konusunda yoğun tartışmalar yaşanmıştır (Aldemir, 2010, 208). Söz konusu tartışmalar daha sonraki dönemlerde de artarak devam etmiştir. Her bir taraf kendi görüşlerinin doğruluğunu, karşı tarafın düşüncelerinin yanlışlığını ispatlamak için karşılıklı birçok reddiyeler yazmışlardır (Özer, 2002, 237). Bazı Müslümanlar Tevrat ve İncil'i inceleyerek müjdelenen peygamberin Hz. Muhammed olduğunu ispatlamaya çalışmışlardır (Öztürk, 2015, 503). Bu bağlamda müracaat edilen kaynaklar söz konusu dinlerin kutsal kitapları olmuştur. Müslümanlar, bu kitaplarda geçen bazı bilgilerden hareket ederek beklenen peygamberin Hz. Muhammed olduğunu savunmuşlardır (Mevdudi 2010, 91-94). Tevrat ve İncil'deki bilgilerin neleri içerdiğini anlamak için ilgili bölümleri incelemek gerekmektedir. İncil'de konu ile alakalı olduğu kabul edilen kısımlar aşağıda verilenlerdir.

“İşte kulum, onu ben seçtim. Gönlümün hoşnut olduğu sevgili kulum odur. Ruhumu onun üzerine koyacağım. O da adaleti uluslara bildirecek, çekişip bağırmayacak, sokaklarda kimse onun sesini duymayacak” (Matta, 12:17-19).

Yine Hz. Yahya ile Hz. İsa'nın öğrencileri arasında geçen konuşmadan sonra şu satırlara yer verilmektedir. “İşte habercimi senin önünden gönderiyorum; o önden gidip senin yolunu hazırlayacaktır” (Luka, 8:27).

Başka bir pasajda, “Beni seviyorsanız, buyruklarımı yerine getirirsiniz. Ben de Baba'dan dileyeceğim. O, sonsuza dek sizinle birlikte olsun diye size başka bir yardımcı, gerçeğin ruhunu verecektir. Ben daha aranızdayken size bunları söyledim. Ama Baba'nın benim adımla göndereceği yardımcı Kutsal Ruh, size her şeyi öğretecek, bütün söylediklerimi size hatırlatacak. Size esenlik bırakıyorum, size kendi esenliğimi veriyorum. Bunları size şimdiden her şey olup bitmeden söyledim. Öyle ki, bunlar olunca inanasınız. Artık sizinle uzun uzadıya konuşmayacağım. Çünkü bu dünyanın egemeni geliyor. Onun benim üzerimde hiçbir yetkisi yoktur. Ama dünyanın, Baba'yı sevdiğimi ve Baba'nın bana buyurduğu her şeyi yerine getirdiğimi anlamasını istiyorum” (Yuhanna, 14: 15-31).

“Baba'dan size göndereceğim Yardımcı, yani Baba'dan çıkan Gerçeğin Ruhu geldiği zaman, bana tanıklık edeceksiniz. Çünkü başlangıçtan beri benimle birliktesiniz.”

“Size daha çok söyleyeceklerim var, ama şimdi bunlara dayanamazsınız. Ne var ki o, yani Gerçeğin Ruhu gelince, sizi tüm gerçeğe yöneltecek. Çünkü kendiliğinden konuşmayacak, yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecekte olacakları size bildirecektir” (Yuhanna, 15:26-27, 16:5-15).

“Şu haberi yayıyordu: ‘Benden sonra benden güçlü olan geliyor. Eğilip onun çarıklarının bağını çözmeye layık değilim’ (Markos, 1:7).

İncil'deki ilgili kısımlar ana hatlarıyla bunlardır. Tevrat'taki ilgili kısımlar ise aşağıdaki şekildedir.

“Tanrınız Rab size aranızdan, kendi kardeşlerinizden benim gibi bir peygamber çıkaracak. Onu dinleyin” (Yasa, 18:15).

“Onlara kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz. Kendisine buyurdıklarımın tümünü onlara bildirecek” (Yasa, 18:18).

“Adıma konuşan peygamberin iletmiş sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracağım” (Yasa, 18:19).

“Ve bütün milletleri sarsacağım ve bütün milletlerin Himada’sı gelecek ve bu mâbedi şanla şerefle dolduracağım, der orduların efendisi. Benimki gümüş, benimki altına der orduların efendisi. Benim bu son evimin şöhreti, ilkinden daha yüksek olacaktır der insanların efendisi; ve bu yerde selam (Şalom) vereceğim der orduların efendisi” (Haggay, 2:7-9).

Yukarıda verdiğimiz bilgilerin gelecek peygamberle ilgili olduğu kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra Kur’an, Tevrat ve İncil’de Hz. Muhammed ile ilgili bilgilerin olduğunu bildirmektedir. Söz konusu kitaplarda bulunan özellikler Kur’an’da şöyle geçmektedir.

“Onlar, yanlarındaki Tevrat’ta ve İncil’de yazılı buldukları Resûle, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoymaz. Onlara iyi ve temiz şeyleri helal, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur’an’a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir” (el-Araf 7/157).

Bu ayette istinaden Hz. Peygamberin İncil’de geçen vasıflarını şöyle sıralayanlar da olmuştur: “Ümmî olması, iyiliği emretmesi, kötülüğü yasaklaması, temiz şeyleri helal kılması, pis şeyleri haram kılması ve ağır yükleri hafifletmesi”(Kaya, 1994, 16). Ancak ümmîlik ve ağır yükleri kaldırması hariç tutulacak olursa diğer özellikler bütün peygamberlerde olması gereken vasıflardır. Kalan diğer vasıfları sadece Hz. Muhammed’e hasretmenin isabetli olmayacağı kanaatindeyiz.

Yine Kur’an’da ismi Ahmed olan bir peygamberin geleceği bizzat Hz. İsa tarafından bildirilmektedir. “Hani, Meryem oğlu İsa, ‘Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah’ın size, benden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim’ demişti. Fakat (İsa) onlara apaçık mucizeleri getirince, ‘Bu, apaçık bir sihirdir’ dediler” (el-Saf 61/6).

“Muhammed, Allah’ın Resûlü’dür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah’tan lütuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat’ta ve İncil’de anlatılan durumlarıdır: onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, çiftçilerin hoşuna giden bir ekin gibidir. Allah, kendileri sebebiyle inkârcıları öfkelenmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinde iman edip salih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük mükafaat vaat etmiştir” (el-Fetih

48/29). Bu ayet, Hz. Peygamberin ashabının özelliklerini anlattığından burada dolaylı Hz. Peygamberin vasfına işaret aramamak gerektir.

Yukarıda verdiğimiz metinlere bakıldığında, bir peygamberin geleceği bilgisinin üç kaynaktan da teyit edildiği görülmektedir. Gelecek peygamberin vasıflarından birinin ümmilik olduğu Kur'an tarafından açıkça ifade edilmektedir. Söz konusu anlamın Tevrat ve İncil'in ifadelerinden çıkarılması da mümkündür. "Sözlerimi onun ağzından dinleyeceksiniz" (Kaya, 2002, 35).[†] O zaman ümmilik üç kitapta da geçen ortak bir vasıftır diyebiliriz. Ayrıca Kur'an, gelecek Peygamberin adının Ahmed olduğu bilgisini bizzat Hz. İsa'ya atfen açık bir şekilde ifade etmektedir. İncil'de Ahmed anlamına geldiği iddia edilen Faraklit,[‡] Tevrat'ta ise Himda kelimesi

[†] "Ümmî, yazı yazmayı bilmeyen, okuma ve yazmak için bir eğitim görmemiş olan halk arasında yaşamakla birlikte okuma yazmaktan mahrum olarak hayatını sürdüren kişi veya kişilerdir. Ümmî, Arap toplumu için de kullanılan bir terimdir. Onların bir kitabı yoktur. Hz. Peygamber de böyle bir toplumun içinden çıkmıştır. Kur'an-ı Kerim ve diğer ilahî kitaplarda Hz. Peygamberin bir vasfı olarak ifade edilen ümmî terimi, âlimler arasında farklı yorumlara sebep olmuştur." Öztürk, s. 509. "Yine Mesih, o kendinden konuşmaz, Allah'tan işittiğini konuşur diye haber vermiştir. Mesih'in bu şahadetini doğrular şekilde Allah, Hz. Peygamber hakkında buyurdu ki, 'O, kendiliğinden konuşmamaktadır. O (bildikleri) vahy edilenden başkası değildir.' Bu konuşma vasıflarının insana mahsus olup havarilerin kalbinde olan ruhta olmadığı apaçık ortadadır ve bu vasıf Hz. Muhammed'e mahsustur. Çünkü Hz. İsa'nın Hz. Yahya'dan bir hayli zaman, ilim öğrendiğini kabul edersiniz. Bu surette Hz. İsa Tevrat'ı biliyor olup İncil kendisine has bir vahiy olarak indi. Tevrat'ta öğrendiğini bütün İsrailoğulları ile paylaştı. Hz. Muhammed kimseden bir harf bile öğrenmeyip mübarek sözlerinin hepsinin vahy-i ilahi ve ilham-ı rabbanî olduğu ayet-i kerime ile sabit olduğu gibi Hz. İsa da geçen ayetle şahadet etti."

[‡] Öztürk, 504, "Ben de Baba'ya yalvaracağım. O size başka tesellici, Hakikat Ruhunu verecekti; ta ki daima sizinle beraber olsun. Onu dünya kabul edemez, çünkü onu görmez ve bilmez; siz onu bilirsiniz, çünkü yanınızda duruyor ve içinizde olacaktır. Fakat benim isimle Baba'nın göndereceği Tesellici, Ruhü'l-Kudüs, o size her şeyi hatırlanıza getirecektir." Yuhanna 14:16-17,26.

"Ve geldiği zaman, günah için, salah için ve hüküm için dünyayı ilzam edecektir. Günah için çünkü bana iaman etmezler. Salah için, çünkü Babama gidiyorum. Ve artık beni göremezsiniz; ve hüküm için çünkü bu dünyanın reisine hükmedilmiştir. Size söyleyecek daha çok şeylerim var, fakat şimdi dayanamazsınız. Fakat o, hakikatın ruhu gelince size her hakikate yol gösterecek, zira kendiliğinden söylemeyecek. Fakat her ne işitirse söyleyecek ve gelecek şeyleri size bildirecektir. O beni tazizi edecektir., çünkü benimkinden alacak size bildirecektir. Babanın her nesi varsa benimdir. Bunun için 'Benimkinden alacak ve size bildirecektir.' dedim." Yuhanna 16:8-15,

Şimdi bu iki yerde teselli vericiden kasıt Ruhü'l-Kudüs'tur. Müslümanlar Muhammed'dir derler ama bundan sakınılmalıdır. Faraklit Yunan lafzıdır ki; tercümesi imdad edici ve teselli vericidir. Onlar Muhammed ve Ahmed'dir derler. Bu eleştiriye cevap veren Harputî İshak Efendi konuyu şöyle aktarır: "İncil'de zikredilenin aynen Ahmet ismi ile yer aldığı Ehl-i İslam iddia etmeyip Ahmet ismi Arapça bir lafız olup İbrani lisanı üzere nazil olan İncil'de bu Ahmet lafzını ifade eden kelimenin 'Faraklit' olduğu bildirilmiştir. Mesih de bu 'Faraklit' lafzıyla ahir zaman peygamberini İncil'de birkaç yerde müjdeledi ki, kesinlikle inkâr olunamaz. Sizin atalarınızdan bu 'Faraklit' lafzının müteşabihattan olduğunu söyleyenler olduğu gibi bir kısmı da bunun manasını kimse bilemez demiştir. Çoğunun kavimleri yanılmı, bazılarının da teselli verici ve imdada yetişiçi manasındadır demesiyle Ruhü'l-

üzerinde tartışmalar yoğunlaşmış gözükmektedir. (Davud, s.23-24)[§] Yahudi ve Hıristiyanlar kabul etmeseler de gelecek peygamberin ismi ile ilgili bilgilerin kendi kitaplarında mevcudiyeti konusunda şüphe yoktur. Bu durumda elimizde gelecek peygamber ile ilgili iki somut özellik geçmektedir. Ümmilik ve isminin Ahmed olması. Hadis kaynaklarında Hz. Muhammed'in beş isminin olduğu ve bunlardan bir tanesinin Ahmed olduğu rivayet edilmektedir (Buharî, Menakıb/17, Muslim, Fezail/124-125, Tirmizî, Edeb/67). Yahudi ve Hıristiyanların kitaplarında geleceği müjdelenen peygamberin Hz. Muhammed olmadığı iddiası kendileri açısından anlaşılır bir durumdur. Çünkü bunu kabul etmeleri durumunda dinlerini terk etmeleri gerekmektedir. Nitekim bunu yapanların olduğu kaynaklarımız tarafından teyit edilmektedir (İbn İshak, 124, İbn Sa'd, c.1, 108-109, İbn Hişam, c.2, 192).

Siyer ve Hadis Kaynaklarında Tebşirat

Söz konusu ilahî kitapların dışında konu ile ilgili farklı bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilerin bir kısmı sadece siyer kaynaklarında geçerken bir kısmı da hem siyer hem de hadis kaynaklarında geçmektedir. Bu bilgilerde Hz. Muhammed'in beklenen peygamber olduğunu ispatlayan belli fiziksel özelliklerin olduğu iddia edilmektedir. Buna göre Yahudi ve Hıristiyan din adamları onu gördükleri anda fiziksel özelliklerinden dolayı tanımışlardır (İbn Hişam, c.1, 244, 272).

Ayrıca ne zaman ve nereye geleceği(İbn Hişam, c.1, s. 289), ailesinin durumu (İbn İshak, 126, İbn Hişam, c.1, 244), sırtındaki peygamberlik mührü, gördüğü rüyalar ve daha birçok farklı bilgiler mevcuttur (Tirmizî, Menakıb/3, İbn Hişam, c.1, 243). Bu özelliklerin birçoğu Rahip Bahira olayında geçmektedir. Söz konusu olayın Hz. Peygamber'e atfedilen özellikler bağlamında ele alınmasının uygun olacağı kanaatindeyiz. Rivayete göre Bahira bir bulutun kervan içerisinde bulunan birini

kudüs ve doğruluk ruhundan ibaret diyerek ahir zaman peygamberlerinin ismi olan 'Faraklit' lafzı şerifinin manasını böyle tahrif ederek halktan yüz çevirmişlerdir. Ahmet lafzının İncil'de olup sizin başka bir mana ile yorumlayarak lafzını gizlemiş olmanız da mümkündür. Bu ihtimale yakın olan Faraklit lafzı eski İncillerde sabit olup siz de bunu itiraf ediyorken; yeni İncilerin hiçbirisinde Faraklit lafzını bulamayıp, belki tahrif edilmiş manası olan ruh lafzını yerine koyarak o lafzı gizlemiş olmanız buna delil ve yeterli şahittir. Öztürk, s.505-506,

[§] Haggay, 2:7-9 “Ve bütün milletleri sarsacağım ve bütün milletlerin Himada'sı gelecek ve bu mâbedi şanla şerefle dolduracağım, der. Orduların efendisi, benimki gümüş, benimki altına der orduların efendisi. Benim bu su son evimin şöreti, ilkinden daha yüksek olacaktır der insanların efendisi; ve bu yerde selam (Şalom) vereceğim der orduların efendisi.” Abdulahad Davud, Tevrat'taki bu cümle ile ilgili şu açıklamaları yapar: “Gerek Yahudi gerekse Hıristiyan tefsirciler, yukarıdaki kehanette, onların ikisinin de bu Himda kelimesinde Mesih'e (bir kurtarıcıya) ait kehanet anlamı çıkardılar. Gerçekten de burada “Rab Sabaoth der ki” şeklinde Kıtâbı Mukaddes'te dört defa tekrarlanan kutsal yemin formülü ile teyit edilmiş fevkalâde bir kehanet vardır. Şayet bu kehanet, kehanet değil de “arzu”, “iştihak” ve barış-huzur” anlamlarına gelen Himada ve Şalom kelimelerinin mücerred manası olarak ele alınırsa, o zaman bu kehanet anlaşılmasız bir arzudan öte hiçbir şey ifade etmez. Yok eğer Himada kelimesinden bir hâl değil de canlı aktif bir güç ve tamamen müesses bir dini anlarsak, o zaman bu kehanet itiraf edildiği gibi Ahmed'in şahsında ve İslam'ın tesisleriyle doğrulanmış ve gerçekleşmiş demektir. Çünkü Himada Ahmed; Şalom (veya Şalama) da İslam kelimesiyle tıpatıp aynı manaya sahiptir.

gölgelediğini, ardınca ağacın altında konaklamaya başlayınca bulutun bu defa ağacı gölgelediğini görmüştür. Ayrıca ağacın dalları içlerinden birinin üzerine eğildiğine şahit olmuştur. Bundan ötürü bir ziyafet hazırlayıp onları davet etmiş, geride hiç kimsenin kalmasını istememiştir (İbn Hişam, c.1, 242). Gelen Kureyş topluluğunun tamamına bakmış ancak topluluğun içinde aradığı özelliklerde hiç kimseyi bulamamıştı. Bunun üzerine geriden kalan kimsenin olup olmadığını sormuş, onlarda bir çocuğun kaldığını söylemişlerdi. Bahira, o çocuğun da çağırılmasını istemiş, onlar da istenen şeyi yerine getirmişlerdi. Çocuğun gelmesiyle birlikte Rahip dikkatli bir şekilde onu incelemiş ve vücudunda birtakım şeylere bakmıştı. (İbn Hişam, c.1, 244). Bahira, emin olmak için ona bazı sorular sormuş ve Hz. Peygamber de soruları cevaplamıştı. Almış olduğu cevaplar beklenen peygamberin vasıflarına uymaktaydı. Son olarak da sırtına bakmış ve peygamberlik mührünü vasfedilen yerde ve o şekilde bulmuştu. (Tirmizî, Menakıb/3, İbn Hişam, c.1, 243).

Başka bir papaza atfen Bahira olayına benzer anlatımları farklı kaynaklarda da bulmak mümkündür (Tirmizî, Menakıb/3).

Rahip Bahira olayını delil gösteren bazı Hristiyan din adamları, İslam dinin vahiy eksensiz olmadığını iddia etmişlerdir (Goththeil, 2008, LI). Buna karşılık Müslüman âlimler rivayetin sened olarak Mürsel olduğunu, ravilerden hiç birinin bu olayı görmediğini, raviler arasında olan Abdurrahman b. Gazvan'ın münker hadisler rivayet ettiğini, olayı naklettiği iddia edilen Ebu Musa el-Eşarî'nin hadiseye şahit olmasına imkan bulunmadığını ileri sürerek Rahip Bahira üzerine kurulu Hristiyan görüşlerini reddetmişlerdi (Apak, 2014, 133). Konuyu fazla uzatmamak adına Muhammed Hamidullah'ın, Rahip Bahira rivayetene yaklaşımını vererek bitireceğiz: “ Kudüs'le Şam arasında, Ölü Deniz'in ötesindeki Busra'ya geldiklerinde, kervan her zamanki takas ve gerekli alışverişleri yapmak üzere konakladı. Alışageldiği gibi, şehrin dışında konaklamak zorundaydılar. Burası Bizans topraklarına dahildi. Dolayısıyla, kervan için kurulan çadırların yakınlığında bir manastırın bulunmasına hayret etmememiz gerekir. Orada bulunan Bahîra adlı bir rahip, geçici bir yerleşim için uğraşan komşularını manastırdan gözetliyor ve bu tür ziyaretçilerde az rastlanan bilgece ve düzenli hareketlere hayret ediyordu. Muhtemelen kendi dinini telkin etme gibi kutsal bir gaye ile onları yemeğe davet etti. Rahip Bahîra konuklarına diğer konuların yanı sıra bu inanıştan da (Gelecek peygamber) bahsetmiş olabilir” (Hamidullah, 2012, 56) Bu rivayet ile ilgili sıkıntuları bir kenara bırakıp Muhammed Hamidullah'ın yaklaşımını makul sayarsak söz konusu rivayetin Hz. Muhammed'in fiziksel bazı işaretlerden tanıdığı fikri için geçerli olamayacağını düşünmekteyiz.

Ayetlerin Anlam ve Bağlamı

Araştırmamızın konusunu teşkil eden 2/146, 6/20. ayetlerin konuya işaret meselesini de ele aldıktan sonra sonuca gitmek daha uygun olacaktır.

“Kendilerine kitap verdiklerimiz onu kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Kendilerini ziyana sokanlar var ya, işte onlar inanmazlar” (el-Enam 6/20).

Mekke dönemindeki bu hitaptan sonra, Medine döneminde şöyle buyrulmuştur: “Kendilerine kitap verdiklerimiz onu kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi tanır. Böyle iken içlerinden bir takımı bile bile gerçeği gizlerler” (el-Bakara 2/146).

İki ayette de Ehl-i kitabın, Peygamber’i çok iyi tanıdıklarından bahsedilmektedir. Kesinliğin derecesini belirtmek için “öz çocuklarını tanıdıkları gibi” ifadesi kullanılmıştır. Yahudi ve Hıristiyan din adamlarının Hz. Peygamberi gördükleri anda fiziksel özelliklerine bakarak onu tanıdıklarına dair referans gösterilen ayetler bunlardır. Ayrıca bu özelliklerin İncil ve Tevrat’ta geçtiği şekilde birçok rivayet de bulunmaktadır (İbn İshak, 74).

En’am Suresi’nin 20. ayetinin tefsirinde Mukatil b. Süleyman (ö. 150/767) şu bilgileri aktarır. “Müşriklerin, Hz. Peygamber’e, ‘Seni Ehl-i kitaba sorduk. Seninle ilgili yanlarında herhangi bir bilginin olmadığını iddia ettiler.’ demeleri üzerine bu ayetin nazil olduğunu bildirmektedir.” Onu tanılardan maksadın kitaplarında yazılı olan sıfatlarını bilirler anlamında değerlendirmiştir (Mukatil, 340).

Bu bilgilere göre söz konusu ayet Mekke’de nazil olmuştur. Müşrikler, Hz. Muhammed ile mücadele etme noktasında tıkanınca Yahudilerden yardım istemişlerdir. Onlar da yanlarında böyle bir bilginin olmadığını söylemişlerdir (Derze, 2014, c.3, 42).

Bu durumda söz konusu ayetin muhataplarının kim olduğu meselesi ortaya çıkar. Müfessirlerimiz konu ile ilgili iki görüş ileri sürmüşlerdir. Tefsircilerin bir kısmı, kitap ehlinin kastın Yahudi ve Hıristiyanlar olduğu kanaatindedirler (Ferra, c.1, 225). Ancak ayetin kastettiği muhatapların müşrikler olduğu görüşünü nakleden tefsirciler de bulunmaktadır (Huvvarî, c.1, 513). Mukatil b. Süleyman’ın tefsirindeki rivayet doğru ise muhatapların müşrikler olması daha uygun gözükmektedir. Zaten hitap da direkt Ehl-i kitaba değildir. Onların iddialarını delil kabul edip, Hz. Muhammed’in risaletini inkâr etmeye çalışan müşriklere yöneliktir. Aynı zamanda hem Yahudilerden yardım talep eden müşriklere hem de akıl hocaları olan Yahudilere cevap vardır. Dolayısıyla müşriklerin dayanak olarak kullandıkları bilginin çürüklüğü ve kendilerine bu aklı veren Yahudilerin samimiyetsizliği vurgulanmış olmaktadır.

İlgili ayette tefsircilerin farklı görüşler ileri sürdükleri diğer bir konu ise kitap ehlinin tanıdığı şeyin ne olduğudur. Bazı tefsirciler ayetin tefsirini yaparken Abdullah b. Selam’dan gelen rivayeti nakletmekle yetinmişlerdir: “Hz. Ömer, Medine’ye geldikten sonra Abdullah b. Selam’a bu ayeti hatırlatarak Hz. Peygamber’i nasıl tanıdıklarını sormuş, o da ‘Ben onu gördüğümde çocuklar arasında çocuğumu nasıl tanıyorsam onu da sizin içinizde gördüğümde aynı şekilde tanıdım. Hatta onu, kitabımızda geçen sıfatlarına göre çocuğumu tanıdığımın daha çok tanıyorum’ demiştir”(Mukatil, c.1, 340 Taberî, c.9, 186-187, Ferra, c.1, 220). Bu rivayetle Hz. Muhammed’in risaletinin doğruluğunu bazı fiziksel özelliklerinden dolayı bilindiği ima edilmektedir. Ancak ilgili rivayetlerde sıfatların neler olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu rivayette Hz. Peygamber’in zatı hakkında delil olarak kabul edilen herhangi bir sıfattan söz edilmemektedir.

Abdullah b. Selam'ın Müslüman olduğuna dair rivayetler iddialarımızı destekler mahiyettedir. İbn Hişam'daki rivayete göre Abdullah b. Selam, beklenen peygamberin zamanın geldiğini bilmiş ve beklemeye koyulmuştu. Hz. Muhammed'in Medine'ye geliş haberini alır almaz onun beklenen peygamber olduğuna kanaat getirmiştir. Dolayısıyla rivayete göre Abdullah b. Selam, Hz. Peygamberi görmeden onun beklenen peygamber olduğuna kani olmuştur. Söz konusu rivayette fiziksel özelliklere herhangi bir atf yapılmamıştır. Ayrıca İbn Kesir'deki kayda göre Abdullah b. Selam, Hz. Peygamberi gördüğünde, bu yüzün yalancılara ait olmayacağı kanaatine varmıştır (İbn Kesir, 1998, c.4, 520). Diğer bir rivayette ise Abdullah b. Selam, Hz. Peygamber'e, "Ancak peygamberlerin bileceği üç soru soracağımı" söylemiş ve sormuştur. Sorular, Kıyametin ilk işareti, Cennete gidenlerin yiyeceği ilk yemek ve çocuğun anne veya babasına çekmesi hakkında olmuştur (İbn Kesir 1998, 521).

Rivayetlere bütüncül olarak bakıldığında Abdullah b. Selam'ın Yahudilerin bilinlerinden olduğu ve bir peygamberin geleceği beklentisi içerisinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Hz. Muhammed'in beklenen peygamber olduğuna nasıl kanaat getirdiğine dair iki önemli bilgiye sahibiz. Bunlardan birincisi onun yüzünü net olarak gördükten sonra bu simanın yalancılara ait olamayacağına kanaat getirmesidir. Burada herhangi bir sıfat söz konusu değildir. Hz. Muhammed'in yüzündeki masumiyete bakarak bir kanaate varmıştır. Diğerisi ise onun peygamberliğinin doğruluğunu anlamak için ancak vahiy alan bir kişinin cevaplayacağı sorular sormuş olmasıdır. Yani onu tasdik etmek için vahiy ürünü olan bilgileri ondan talep etmiştir. Söz konusu bilgileri ancak vahiy alan birisi doğru olarak cevaplayabilir. Bu durumda sorulara cevap veren kişi peygamberden başkası olmaz. Nitekim Hz. Muhammed'in bu sorulara cevap verdiği nakledilmektedir (İbn Kesir, 1998, c.4, 520). Rivayetlerin hiçbirinde fiziksel işaretler aradığına dair bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla En'am Suresi'nin 20. Ayetine verilen bu anlam bağlamında kitapta yazılı olan vasıfların fiziksel olduğuna delil getirilemeyeceği kanaatindeyiz.

Söz konusu ayetin tefsirini yapan tefsirciler, Abdullah b. Selam'ın olayının dışında bilgi verirken fiziksel özelliklere vurgu yapmazlar. Bazı tefsirciler ise Ehl-i kitabın, İslam'ın Allah'ın dini olduğunu ve Hz. Muhammed'in onun Resülü olduğunu bildiklerini iddia ederler (Huvvarî, c.1, 513, İbn Ebî Hatim, c.2, 1272-1273).

Yine İbn Aşur, ilgili ayetin tefsirini yaparken şu değerlendirmelerde bulunur: "onu tanırlar"daki 'hu' zamiri 'bana bu Kur'an indirildideki Kur'an lafzına aittir. Öyleyse bu ayette maksat şöyle olmalıdır: Onlar, Kur'an'ın Allah'ın katından olduğuna ve içerisinde barındırdığı bilgileri kitaplarının haber verdiği şekilde biliyorlardı. Bu bilgilerden bir tanesi de Hz. Muhammed'in risaletidir" (İbn Aşur, c.3, 170).

Dolayısıyla En'am Suresi'nin 20. ayetinin yorumlarında Ehl-i kitabın gelecek peygamberin bilgisinden yoksun olmadıkları bildirilmektedir. Ancak söz konusu ayetin tefsirinde Abdullah b. Selam'a dayandırılan rivayetlerde, bilme işinin fiziksel bazı özelliklerden kaynaklandığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Dahası Ehl-i kitab Mekke döneminde Hz. Peygamberi görmüş değillerdi. Kendilerine bilgi sormak üzere gelen müşrik heyetine de fiziksel özelliklerle ilgili soru sormamışlardır. Bunun yerine ancak vahiy mahsulü olan bilgileri ilgili kişiye sormalarını istemişlerdir. Zaten ayetlerin bağlamına da baktığımızda konunun Hz. Peygamber'e gelen vahiy ile alakalı olduğu görülecektir.

Medine dönemine gelindiğinde buna benzer bir ayetin daha nazil olduğunu anlıyoruz. Söz konusu ayet Bakara Suresi'nde yer almaktadır.

“Kendilerine kitap verdiklerimiz onu kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Böyle iken içlerinden bir takımı bile bile gerçeği gizlerler.” 2/146 numaralı ayet, kıblenin değiştiğini anlatan pasajda geçmekte ve muhatabın direkt olarak Yahudiler olduğu kabul edilmektedir. Ancak söz konusu ayette tartışmalı olan “hu” zamirinin kime işaret ettiği meselesidir. Bir grup tefsirci “hu” zamirinin kibleye, kıblenin değişimi olayına işaret ettiğini belirtmektedirler (Mukatil, c.1, 85, Ferra, c.1, 65, Taberî, c.11, 294). Bu grupta bulunan Mukatil b. Süleyman ayetin iniş sebebini şu rivayete dayandırır: “Ona göre Yahudilerden bir cemaat Hz. Peygamber'e ‘Taş yığını olan Kâbe'yi niye tavaf ediyorsunuz’ sorusunu sormuş, O, cevaben: ‘Kâbe'nin tavaf edilmesinin hak olduğunu biliyorsunuz, o (Kıble) Tevrat ve İncil’de yazılıdır. Ancak siz onu gizliyorsunuz.’ diye karşılık vermiştir. Bunun üzerine, ‘Kendilerine kitap verdiklerimiz (Yahudiler) evlatlarını tanıdıkları gibi onu tanırlar,’ yani Kâbe'nin kible olduğunu bilirler. Ancak onlardan bir grup kible değişim işinin hak olduğunu bilmelerine rağmen gizlemişlerdir” (Mukatil, c.1, 85, İbn Aşur, c. 3, 170).

Diğer bir grup tefsirci ilgili ayette geçen “hu” zamirinden kastedilen şeyin, Hz. Muhammed olduğunu savunmuşlardır (Huvvarî, c.1, 156, İbn Ebu Zemenin, 2002, c.1, 53). Buna göre Yahudiler Hz. Muhammed'in hak peygamber olduğunu sıfatları ile bilmekteydiler. Bazı tefsirciler ise “hu” zamirinin işaret ettiği şey hakkında iki ihtimali de nakletmişlerdir (İbn Ebi Hatim, c.1, 255, Maverdî, c.1, 204).

Yazılış tarihlerini dikkate alarak tefsirlerin konuyu ilk başta kible değişimi bağlamında değerlendirdiklerini anlamaktayız. Belli bir zaman diliminden sonra konunun içeriğine Hz. Muhammed'in peygamberliği de dâhil edilmiştir. Belli bir müddet iki ihtimal de göz önünde bulundurulmuştur. Daha sonraki dönemlerde bu ayete anlam verilirken “hu” zamiri daha çok Hz. Muhammed olarak kabul edilmiştir (2/146, İlgili ayetin meali için bakınız, Abdülbaki Gölpınarlı, Adem Uğur, Ahmet Tekin, Ali Bulaç, Ali Fikri Yavuz, Bayraktar Bayraklı, Diyanet Vakfı, Elmalılı Hamdi Yazır, Şaban Piriş, Bakir Sadak, Hasan Basri Çantay). Ayette geçen zamirin zaman içerisinde sadece Hz. Muhammed'e atfedilmesinde, Ehl-i kitab ile yapılan tartışmaların etkisi olduğu kanaatindeyiz. Yalnız söz konusu ayetin Hz. Peygamber'e işaret etmediği iddiasında değiliz. Nihayetinde Hz. Peygamberin, Peygamberliği ve getirmiş olduğu ilkeler birbirinden bağımsız değerlendirilemez. Yani kible değişimi hadisesi Hz. Muhammed'in risaletiyle alakalıdır. Zaten Yahudiler, onun hak peygamber olduğunu kabul etselerdi, getirmiş olduğu hükümleri de kabul ederlerdi. Ancak söz konusu ayetlerin Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerine dayanak yapılamaması konusuna ihtiyatla yaklaşılmalıdır.

Sonuç olarak Yahudi ve Hıristiyanların Hz. Peygamberi tanımaları bir takım fiziksel işaretler sayesinde olmamıştır. Bu iki topluluk, peygamberlik, vahiy ve vahyin içeriği hakkında belli bilgilere vakıf idiler. Dolayısıyla Peygamberden kendilerinin aşına olduğu bilgileri duyduklarında durumu anlamışlardır. Ehl-i kitaptan olan bazı insanlar Hz. Muhammed'e iman etmiş ve gereği gibi yaşamaya başlamışlardır. Bir kısmı ise menfaat, kıskançlık ve nefretten dolayı kabul etmemişlerdir.

Değerlendirme

Konumuzun açığa kavuşması bakımında Varaka b. Nevfel örneği zikredilebilir. Kaynaklarımızın belirttiğine göre o, Hıristiyanlığı seçmiş ve İncil'i bilen bir kişiydi. Öteden beri Mekke'de yaşamaktaydı. İddia edildiği gibi gelecek Peygamberin fiziksel özellikleri İncil'de geçseydi en başta Varaka'nın bunun farkına varması gerekirdi. Hz. Peygamberin vahye ilk defa muhatap olmasından sonra Varaka olaya vakıf olmuş ve bunun Musa'ya gelen Namus-i Ekber olduğunu belirtmiştir (İbn Hişam, c.1, 315)

Konu bağlamında Mekke Döneminde müşriklerin, Yahudilerden yardım istemeleri olayı önemlidir. Müşrikler, Hz. Peygamber ile mücadelede Yahudilerden yardım talep etmek üzere bir heyeti Medine'ye göndermişler. Bunun üzerine Yahudiler peygamber olduğunu iddia eden kişiye üç şey sormalarını istemişlerdir. Şayet sorulara cevap verirse bu durum onun gerçek peygamber olduğunun kanıtı olacaktır. Aksi durumda ise söz konusu kişinin peygamberlik iddiasında bulunan bir yalancı olduğu anlaşılacaktı. Üç soru bir kişinin kendiliğinden cevap vereceği bilgiler değildi. İlk soru, evvel zamanda kalmış olan genç topluluğun durumları hakkındaydı (Ashab-ı Kehf). İkincisi, yerin doğularına ve batılarına vâsıl olmuş çok dolaşıcı kişi ile ilgiliydi (Zülkarneyn). Son olarak da "ruh"un ne olduğu sorusuydu (İbn Hişam, c.1, s. 400, Tirmizî, tefsir/17). Soruların mahiyetine bakıldığında bunlar, ümmî bir toplumda yetişmiş (İlahi dinler hakkında bilgisi olmayan) birisini cevaplayacağı sorular değildir. Ehl-i kitap söz konusu kişinin doğruluğunu fiziksel özelliklerle tarif etmemiştir. Aksine ancak vahiy kültürü ile muhatap olan bir kişinin cevaplayacağı soruları sormalarını istemişlerdir (İbn İshak, 270).

İbn İshak'ta geçen şu bilgi de konumuz bakımında kayda değerdir. Ona göre Yahudiler, Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu bilgilerin doğru olduğunu ve kendisine gayb ile ilgili soru sorup cevabını alınca onun peygamberliğinin konumunu anlamışlardır. Ancak, aralarındaki kıskançlıktan dolayı ona tabi olmaktan ve onu tasdik etmekten çekindiler (İbn İshak, s. 270).

Addâs'ın Müslüman olması olayını da zikretmekte fayda vardır. Hz. Peygamber, Taif dönüşü, Utbe ve Şeybe b. Rebia'nın başına sığınmış, bağ sahibi köleleri ile ona bir salkım üzüm göndermişlerdi. Peygamberin "Bismillah" diyerek yemeğe başlaması Addâs'ın dikkatini çekmiş ve durumu kendisine ifade etmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona hangi din ve memleketten olduğunu sormuştu. Hıristiyan olduğunu ve Ninuvalı olduğunu bildirmiştir. Buna karşılık Hz. Peygamber, Yunus peygamberden bahsetmiş, Addas bu bilginin ancak bir

peygamber tarafından bilineceğini söyleyerek Müslüman olmuştur. (İbn Hişam c.2, 78-79, Aldemir, 2012, 196-218).

Bu rivayetlerin tamamında vahiy mahsulü bilgilere atf vardır. Yine Abdullah b. Selam'ın Hz. Peygamber'e sorduğu rivayet edilen sorularda da aynı mantık mevcuttur. Dolayısıyla Hz. Muhammed'in peygamberliğinin bedeninde bulunan bazı işaretlerden değil kendisine gelen vahiy sayesinde bilindiğini söyleyebiliriz.

Ayrıca fiziksel özelliklere vurgu yapan rivayetlerin genelde çocukluk dönemine atfedilmesi de düşündürücüdür. Çünkü Hz. Muhammed'in hayatı hakkında bilginin az olduğu dönemlerden bir tanesi çocukluğudur. Adı geçen zaman dilimine tebşirat ve mucize ile ilgili fazlaca rivayetin bulunması konusunda Adem Apak'ın değerlendirmesini olduğu gibi veriyoruz: “Zikredilen bu tür bilgilerin kaynaklarda çokça yer bulmasının asıl âmil, Allah Rasûlü'nun (sav) nübüvvettinden önceki hayatının onun peygamberlik dönemi özelliklerinden yola çıkarak açıklamaya çalışmak, başka ifade ile onun ismet ve nübüvvetini, vahyin geldiği risalet görevinin kendisine verildiği tarihten değil, doğumundan itibaren başlatmaktır. Bu hususta ikinci önemli âmil ise, Hz. Peygamber'in vefatından sonraki süreçte yaşanan nübüvvet tartışmalarıdır. Müslümanlar yeni fethedilen topraklarda bilhassa Hıristiyan ve Yahudilerle yaptıkları dinî tartışmalarda hep Hz. Peygamber'in geleceğinin önceki kitaplarda haber verilmediği ve ayrıca onun peygamberliğini teyit eden hissi/maddî mucizelerden mahrum kaldığı itirazlarıyla karşılaşmışlardır. Bu itiraz sebebiyle zamanla Hz. Peygamber'in vahiy öncesi hayatını içine alacak şekilde tebşirat ve irhâsât nevinden pek çok haber ortaya çıkmıştır. Buna göre onun çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde de peygamber olduğu var sayılıp, hakkında yüzlerce alâmet ve peygamberlik tezahürü sayılmıştır” (Apak, 2014, 125-126).

Ayrıca Kur'an'da geçen aşağıdaki ayetler, Ehl-i kitabın vahiy konusundaki bilgilerinin olduğunu bilmemiz açısından yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

“Allah'tan başak hakem mi arayayım? Oysa O, size Kitabı açıklamış olarak indirmiştir. Kendilerine kitap verdiklerimiz, bunun tartışmasız Rabb'inden hak olarak indirilmiş olduğunu bilmektedir. Şu hâlde, sakın kuşkuya kapılanlardan olma” (el-En'am/114).

“Eğer sen, sana indirdiğimizden kuşkuda isen, senden önce kitap okuyanlara sor. And olsun, sana Rabbinden hak geldi. Sakın kuşkulananlardan olma” (el-Yunus/94).

“Biz senden evvel kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başka Peygamber göndermedik. Bilmiyorsanız, zikir (Kitap) ehline sorun” (en-Nahl/43).

“Gerçekten o, alemlerin Rabbinin indirmesidir. Onu Ruh'u'l-Emin indirdi. Uyarıcılardan olman için senin kalbinin üzerine (indirmiştir). Apaçık Arapça olan bir dille. Ve hiç şüphesiz o, geçmişlerin kitaplarında da vardır. İsrailoğulları, bilginlerinin onu bilmesi onlar için ispatlayıcı bir delil değil mi” (eş-Şuara/192-197).

Mekke Döneminde Ehl-i kitaptan bazıları ilmî açıdan belli bir seviyeye gelmiş ve toplum içerisinde itibar edilir bir konuma ulaşmışlardır. Hatta Kur'an'ın, Allah katından olup olmadığı konusunda kendilerine danışılmasını istemiştir (Derveze, 2013, c.1, 102). Yukarıda verdiğimiz ayetlerde Allah, vahiy bilgisine sahip olmalarından dolayı Hz. Muhammed'e kendisine indirilen vahiyde şüphe içinde ise meseleyi Ehl-i kitaba sormasını istemiştir. Burada kastedilen şey de bir insanın peygamber olarak vahiy alıp almadığı meselesidir. Yoksa Ehl-i kitabın onu peygamber sayıp saymadığı konusu değildir.

Sonuç

Tevrat ve İncil'de bir peygamberin geleceği hakkında bilgiler mevcuttur. Bu bilgilerin en belirginlerinden birisi gelecek olan peygamberin vasfıdır. Kur'an, İncil ve Tevrat'ta geçen bilgileri referans göstererek beklenen peygamberin Hz. Muhammed olduğunu bildirmiştir. Onun sıfatını ümmilik olarak bildiren Kur'an adını da Hz. İsa'ya atfedilen bir ifadeyle Ahmed olarak belirtmiştir. Tevrat ve İnciller'de ümmilik ifadesine karşılık gelecek bilgiler mevcuttur. Ancak Ahmed ismi üzerinde tartışmalar devam etmektedir. Müslüman âlimler İnciller'deki Faraklit ve Tevrat'taki Himda kelimelerinin Ahmed'e karşılık geldiğini iddia etmektedirler. Ayrıca onlar, Ehl-i kitabın Ahmed kelimesine delalet eden bu ifadeleri bilerek farklı anlamlara çevirdiklerini savunmaktadırlar. Farklı zamanlarda Ehl-i kitap ile Müslümanlar kendi düşüncelerinin doğruluğunu ispatlamak için karşılıklı reddiyeler kaleme almışlardır. Bu tartışmalar neticesinde Müslümanlar tarafında Ehl-i kitap âlimlerinin Hz. Muhammed'i daha çocuk iken peygamber olduğunu bildiklerine dair birçok rivayet nakletmeye başlamışlardır. Söz konusu rivayetler gelecek Peygamberi Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerini göz önünde bulundurarak tarif etmişlerdir. Ayrıca bu vasıfların Tevrat ve İncil'de geçtiği iddiasında bulunmuşlardır. Bunun doğal bir sonucu olarak Yahudi ve Hıristiyan din adamları, Hz. Muhammed'i peygamber olmadan önce vasıflarından dolayı tanımışlardır. Siyer ve Hadis kaynaklarında Hz. Peygamberi daha çocuk iken onun peygamber olacağını anlayan birçok Yahudi ve Hıristiyan din adamının hikâyeleri bulunmaktadır.

Söz konusu rivayetlere En'am suresinin 20. ayeti ile Bakara suresinin 146. ayeti delil olarak getirilmiştir. Bu iki ayette de Ehl-i kitabın, "kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi, onu tanıdıkları" bildirilmiştir. Söz konusu tanınmanın nasıl olduğu yönünde tartışmalar devam etmektedir. Adı geçen ayetlerin delalet ettiği şeyin bedensel işaretler olduğu yönündeki akım zaman içerisinde güçlenmiştir. Ancak ayetlerin bu bağlamda değerlendirilmesinde ihtiyatlı olunmalıdır. Çünkü En'am suresinin 20. ayeti Mekki'dir. Bu dönemde Ehl-i kitap ile Müslümanların etkileşimi yok denilecek düzeydedir. Ayetlerin nazil olduğu bağlama dikkat ettiğimizde karşımıza farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. Buna göre müşrikler, bilgi düzeyinde Hz. Muhammed ile başa çıkamayınca Yahudilerden bilgi anlamında yardım istemişlerdir. Yahudiler, böyle bir peygamber ile ilgili yanlarında herhangi bir bilginin olmadığını bildirmişlerdir. Yahudilerin bu çıkışına karşılık söz konusu ayetin nazil olduğu rivayet edilmektedir.

Söz konusu ayetin tefsirinde dile getirilen en önemli dayanak Abdullah b. Selam'dan gelen rivayettir. Rivayette Abdullah b. Selam, çocuklar içerisinde

oynayan oğlunu nasıl tanıyorsa Hz. Muhammed'i de aynı şekilde tanıdığını ifade etmektedir. Ancak bu tanımın hangi sıfatlardan dolayı olduğuna dair herhangi bir izahat bulunmamaktadır. İbn Kesir'deki bilgide Abdullah b. Selam'ın ancak bir peygamberin bileceği soruları Hz. Muhammed'e sorduğu nakledilmektedir. Dolayısıyla Tevrat'ta bir peygamberin geleceğini bilen Abdullah b. Selam, vahiy almadan kendiliğinden cevap veremeyeceği soruları Hz. Muhammed'e sormuş ve aldığı cevaplar karşısında tatmin olmuştur. Onu ikna eden şey Peygamberin vahiy aldığına kanaat getirmiş olmasıdır. Zaten ayetin bağlamı da Hz. Peygamber'e gelen vahiydir. Ayrıca Abdullah b. Selam Mekke döneminde değil Medine döneminde Müslüman olmuştur. Bu ayetin onunla ilgili olma ihtimali oldukça zayıftır.

Aynı anlama gelen diğer bir bilgi ise Bakara suresinin 146. ayetidir. Bu ayet Medine döneminde nazil olmuştur. Söz konusu ayet, ilgili surenin kible değişimi bağlamındaki ayetleri içerisinde inmiştir. Bundan dolayı da yazılan ilk tefsirler konuyu kible değişimi bağlamında değerlendirmişlerdir. Belli bir zaman diliminden sonra konunun içeriğine Hz. Muhammed'in peygamberliği dâhil edilmiştir. Belli bir müddet iki ihtimal de göz önünde bulundurulmuştur. Daha sonra yazılan tefsir ve günümüz meallerin ekseriyetinde söz konusu ayetin tefsirinde kible değişiminden bahsedilmez olmuştur. Ayetin bu şekilde yorumlanmasının Ehl-i kitap ile yapılan tartışmaların etkisi olduğu kanaatindeyiz. Yalnız söz konusu ayetin Hz. Peygamber'e işaret etmediği iddiasında değiliz. Nihayetinde Hz. Peygamberin, Peygamberliği ve getirmiş olduğu ilkeler birbirinden bağımsız değerlendirilemez. Yani kible değişimi hadisesi Hz. Muhammed'in risaletiyle alakalıdır. Zaten Yahudiler, onun hak peygamber olduğunu kabul etselerdi, getirmiş olduğu hükümleri de kabul ederlerdi.

Sonuç olarak Ehl-i kitabın Hz. Muhammed'in hak peygamber olduğunu bilmeleri fiziksel özelliklerinden dolayı değildi. Tam aksine getirmiş olduğu bilgilerin ancak vahiy ürünü olduğunu anladıklarından dolayı bildikleri. Fiziksel özellikler ile ilgili Tevrat, İncil ve Kur'an'da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Söz konusu gruplar arasındaki tartışmalar kutsal metinlerin yorumlanmasına etki etmiştir. Her grup söz konusu metinleri kendi görüşlerini destekleyecek manaları daha fazla ön plana çıkarmıştır. Bundan ötürü En'am ve Bakara Suresi'nin ilgili ayetlerinin tefsirlerinde Ehl-i kitabın Hz. Muhammed'i bazı fiziksel işaretlerden dolayı bildiğine dair olan rivayetlere ihtiyatlı yaklaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aldemir, H. (2010). Kur'an-ı Kerim'e Göre İhtilaf, Kitabî Yayınevi, İstanbul.
- Aldemir, H. (2012). İhtilaf Çözümleme Yöntemi Olarak Mübâhele. İnsan ve Toplum Dergisi, 1(2), 135-154.
- Aldemir, H. (2011). Vahiy Öncesi Kur'an Kıssalarının Bilinebilirliği. Dinbilimleri Journal, 11(1), (195-218).
- Apak, A. (2014). Anahatlarıyla İslam tarihi-4. Ensar Neşriyat.

- Davud, A, Muhammed In The Bible, Presidency Of Shariyah And Religious Affairs, Doha-Qatar.
- Gottheil, R. J. H. (2008), Bir Hıristiyan Bahîrâ Efsanesi, Hazırlayan: Fatımatüz Zehra Kamacı, İnkilâb Basım Yayın.
- Derveze, İ. (2013), Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı, Çeviren: Mehmet Yolcu, Düşün Yayıncılık.
- (2014), et-Tefsirü'l Hadis, Çeviren: Ahmet Çelen, Mehmet Çelen, Düşün Yayıncılık.
- Ferra, Ebû Zekeriya Yahya İbn Ziyad, Maani'l-Kur'an (2002) (Nşr, İbrahim Şemsuddin) Daru'l-Kutubi'l-ilmîyye.
- Hamidullah, Muhammed (2012), İslam Peygamberi, Çeviren: Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları.
- İbn Aşur, el-İmam Şeyh Muhammed Tahir ibn Aşur, Tefsiru't-Tahrir ve't-Tenvir, Dâru Suhnun, Tunus.
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişam b. Eyyüb el-Himyerî (2013), Siret-i İbn Hişam, Tercüme: Hasan Ege, Ravza Yayınları.
- İbn Ebî Hatim, Abdurrahman ibn Muhammed ibn İdris Razî (1998), Tefsirü'l-Kur'an'il-Azim, Mektebetü Nazar Mustafa el-Baz.
- İbn Ebî Zemenin, Ebû Abdullah (2002), Tefsiru'l-Kur'an-i'l-aziz muhtasar tefsiri Yahya ibn Sellam, el-Faruku'l-hadise.
- İbn İshak, Muhammed b. İshak b. Yesar (2012), Siyer-i İbn İshak, Tercüme: M. Şafi Billik, Düşünce Yayıncılık.
- İbn Kesir, Hafız İmaduddin Ebi Feda İsmail İbn Omer b. Kesir (1998), El-Bidaye ve'n-Nihaye, (Tahkik: Abdullah b. Hasan), Merkezü'l-Buhus Darü's-Saadeti'l-Arabiyeti'l-İslamiyye.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî (2001), Kitabü't-Tabakati'l-Kebir, Tedkik: Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hancı.
- Kaya, R. (2002). Kur'an'da Hz. Peygamberin Beşer ve Ümmi Oluşu. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11(1), 29-52.
- Kaya, R. (1994). İlahi Kitaplarda Hz. Muhammed. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6(6), 221-239.
- Maturidî, Ebû Mansur Muhammed ibn Muhammed(2004), Te'vilâtuehl-i sünne. Neşreden, Fatıma Yusuf el-Haymî, Müessesetu'r-Risale.
- Maverdî, Ebu'l-Hasan Ali ibn Habib, en-Nüket ve'l-uyun, Daru'l-kütübi'l-ilmîyye.
- el-Mevdudî, Ebu'l Âlâ, (2010) Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı, Çeviren: Ahmet Asrar, Pınar Yayınları.

- Mukatil b Süleyman, Ebu'l-Hasen, Tefsirü'l-Mukatil, (nşr. Abdullah Şahhate), Kahire.
- Öztürk, H. (14-16 Mayıs 2015). Harputlu İshak Efendi'nin Şemsü'l-Hakikasî Özelinde Hz. Muhammed'in İncil'de Müjdelenmesi, Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu. 503-519, Elazığ, Türkiye.
- Özen, A. (2000). İslâm-Yahudi polemiği ve tartışma konuları. Divan 2002/2. (237-256)
- Sa'lebî, Ebû İshak Ahmed (2002). el-Keşfve'l-beyan, Daruihyai't-Turasi'l-Arabî, Beyrut.
- Semerkandî, Ebu'l-Leys Nasr İbn Muhammed ibn Ahmed İbn İbrahim (1993). Bahru'l-Ulum, Daru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut.
- Taberî, Ebû Cafer Muhammed ibn Cerir (1998). Camiu'l-Beyan an te'viliâyi'l-Kur'an, Daru'l-fikr Beyrut.